

1974 R 1983

OMNIA

mozgóképfilmház
VIII., József-körút 31.

Hétfőtől vasárnapig, dec. 2-től 8-ig

Beránia hercegnője

Drama 5 felvonásban, szentivni: **A szenvedély rabjai**
Legyen világhosszú! II. rész. Kulturális felvonásban.

ROYAL-APOLLO

Műsorok hétköznap 5 és 9 órákor

Hétfőtől vasárnapig, dec. 2-től 8-ig Clara Wieth és Carlo Wieth feljövél. — A diadalmas asszony, szentivni 4 felvonásban, szentivni: Prof. Ricik Pantom legújabb kalandja: Nincs tovább! Rejtelmes történet 4 felvonásban, a főszerepben: Max Landa és Leopoldine Constantin.

FŐVÁROSI ORFEUM

Budapest, VI., Nagymező-utca 17. szám.
Igazgató: Keleti és Ribner. Telefon 3-17

A decemberi nagy műsor: **A fekete csoda**
étmű bohézai Hess és Trojanowsky klasszikus táncai és a gazdag variété műsor. — Kezdeté 7 órákor.

Hamis fogsorokat és filmhulladékat

minden mennyiségben vessek.

GROSS ANYAL, BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KÖRÚT 23. SZÁM

ROYAL-ORFEUM
VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 31.

Beli előadás szentivni délután 1/2-órakor kezdődik.

SÖRKABARÉ kezdete 1/2-ór

ANDRÁSSY-KÁVÉHÁZ

VII., Aréna-ut 76. (Jamaikaház szentivni)
Beosztás: minden hétköznap, szentivni-vel minden délután és este hangversenyek.

Ladányi és Dénes kávéskó

FELTALÁLÓK **UTMUTATÓJA**
nélkülföldön.

Újtanulni küldi Aron és Molnár szabadalmi irodá, VIII., Budapest, József-körút 3.

Diana eróme
Diana puder

3 és 6 koronás dobozokban

Mindenütt kapható!

TÉLIKERT

Kuba gyöngye

a legnagyobb sikerű variété operett —
AMADON a diadalmos, 2 Rossay excentrikusok a a pazar decemberi műsor. —
Kezdeté este 7 órákor.

NAGYMÉZŐ-U. 22-24. TELEFON: 167-25

„Újságom” könyvkiadó és nyomda Rt. Budapest.

10. szám

Budapest 1918 December 3

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

1188h

Katonák gyilkosai

Terstyánszky Szilágyi Lajos, a Hinterland vezérkari főnöke
Rhemen főkormányzó, Mici kisasszony és Kerchnave ezredes gazságai és opá-sai Szerbiába

Hogyan akarta leverni Molnár altábornagy a pesti forradalmat?

Mit műveltek az Utóli-uti laktanyában a beteg katonákkal?

Nagy Béla, rokkant-kormánybíró

Friedrich államtitkár és a fémközpont

Füle ják le Szemeré Miklóst Szurmay és társai — Károly Imre gróf — A Nemzeti Színház forradalma — Sztéren I — A Budapesti Hírlap — A bolsevik-k ellen stb.

Egy szám ára 1 korona

URÁNIA SZÍNHÁZ

RÁKÓCZI-UT 21

Hírdások kezdete d. n. 6, 5/17, 8 és 7/10 órákor

A nőgyűlölet új málus!

DÉLI HIRLAP

Lázár Miklós napilapja, Egyes szám ára 12 fill.

Előfizetési ára:

Egész évre ... 30.— korona
Félévre ... 15.— korona
Negyedévre ... 7.50 korona

A belváros legelőkelőbb mozgóképszínháza

A CORSO

Scenellum

Nebántsvirág

Scenellum

As előadások 5 és 9 órákor kezdődnek.

Havó operette 6 felvonásban, Filmreírta Földes J. szaf
Reménye Hímetz Cornelia, Gámszerepben Lota Illa.

A nagy eseményekről meglepően tudósít a

PESTI NAPLO

KÖZTARSASAGI ALKOTMANYT KÖZÜL AZ ESZTENDŐ szencziós októberi kötele, mely hiteles fordításban mutatja be az orosz föderatív szövetségköztársaság alapvető okmányát. Az októberi Esztendő közel 200 oldalas hatalmas könyv. Ára 3 korona 50 fillér.

ZSOLDOS TANINTÉZET

A legjobb sikerrel készít elő magánvizsgákra

Budapest, VII., Dohány-u. 84.

Telefon 32-40

MOZGÓKÉP-OTTHON

TERÉZ-KÖRUT 28 TELEFON 144-68

As előadások 6 és 9 órákor kezdődnek

A piszkos pénz

Sárány

Amorok dr. ma 6 felvonásban
Dráma 4 felvonásban. A főszerepben Susanne Grandais

Csász. és kir. udv. szállító

Sternberg

hangszergyár zongoratermelő
Budapest, Rákóczi-ut 60

Csász. és kir. udv. szállító

AZ EMBER

Azért mégis csak béke van,

akármilyen rossz is egyébként a látóhatár. Azért mégis csak vége van a háborúnak és nem megszólják egymást az emberek és nem fognak bele a lövészárkocba a családapák és nincs robbanó gránát és emberhúst marcangoló szarpenel és nincs drótsövény és tengeralattjáró és repülőgépről sem vihog alá a halál. Esméljünk már föl, törjön már ki belőlünk hangosan az örömjongás, hogy a világháborúnak mégis csak vége van. Nagy öröm, nagy boldogság és nagy felszabadulás ez, még akkor is, ha ellenséges hadseregek tépik föl az ország testét. Vége van a háborúnak, béke van, és meglátják, hogy hamarosan földerül a most oly igen felhős égbolt is. Hogyha mostani ellenségeink megismernek bennünket, egészen bizonyos, hogy más véleménnyel lesznek Magyarországról és a magyarokról, akik kiszabadulva a német és osztrák iga és a magyar magánuralom alól, mindenképpen méltók arra, hogy a szabad és önálló népek társadalmában elhelyezkedjenek. Ezt bizonyára meg fogják tanulni a franciák, az angolok, az amerikaiak és meg fogják tanulni azok a nemzetek és nemzetiségek is, amelyek most az életünkre törnek. Egészen bizonyos, hogy már dereng és Magyarország földarabolása nem az a komoly veszedelem, aminek még néhány héttel ezelőtt tartották. A csehtót egyezmény állítólag már készen van, de majd csak meg fogunk mi meg egyezni a szerbekkel és románokkal is, kibékülünk és megövezünk mindenki vel. A világ összes imperialistái megbuktak utóvédre és a hódítás épp olyan jogtalan az entente részéről, mint

amilyen jogtalan és barbár dolog volt német részről. Károlyi Mihály, Garami Ernő és Kunfi Zsigmond bizonyára azért vállalkoztak az ország kormányzására, mert az igazi népruralmat, őszinte demokráciát és a népekel való tökéletes testvéri szolidaritást akarják megteremteni. A népkormány igazi és hamisítatlan népruralmat épít föl és ebben a szellemben és ebben a levegőben testvéreként köszönhetnek bennünk a szabad nemzetek. És utóvédre a háborúnak mégis csak vége és mégis csak béke van...

(G. F.)

A cenzura nem engedte meg,

hogy *Az Ember* első számában megírjuk a programunkat. Az olvasó tán még emlékszik rá, hogy az első szám vezető helyén két sorban jeleztük, hogy a cenzura első cikkünk közlését megtiltotta. Azóta csak néhány hét telt el, de ezalatt a rövid idő alatt megváltozott az egész világ. És most, hogy *Az Ember* tizedik számát bocsájtjuk utra, szabad tán hivatkoznunk arra, hogy a közönség ma már egészen jól tudja a mi programunkat. *Az Ember* idáig megjelent számaiból markánsan kirajzolódtak a mi törekvésünk és céljaink. Nem akarunk mást, mint a szabad, önálló, független Magyarországon igazi szabadságot, egyenlőséget és jogot mindenki számára. Minden erőnkkel megvédelmezzük a győngyöket a hatalmasok ellen és nekünk valóban jogunk van elmondani azt, hogy mindenkiről minden közérdekű dolgot megírunk.

Aki azt hiszi, hogy ilyen pirítán irányu organumunk létjogosultsága

és jelentősége van, az támogatáson bennünket és fizessen elő *Az Emberre*. Amikor ezt a felhívást intézzük azokhoz, akik velünk együtt éreznek, öszintén utalunk arra, hogy mi valóban rá vagyunk szorulva az előfizetőkre, mert nincsen semmi néven nevezendő más jövedelmünk, mint az olvasóközönség támogatása. Kérünk tehát mindenkit, aki hívünk és barátunk, hogy ismerősei körében terjessze szeretettel az *Ember*-t. Lapunk mai számához előfizetési gyűjtőívvel mellékelünk és kérjük minden előfizetőnk arra, hogy a mellékelt előfizetési ív felhasználásával néhány új előfizetőt szerezzen lapunknak. Az iverket aláírással, a cím pontos megjelölésével és lehetőleg az előfizetési díjjal együtt kérjük legkésőbb december hó 15-ig beküldeni az *Ember* kiadó-hivatalába (Budapest, Izabella-utca 66.). Előfizetési árak: egész évre 50 K, félévre 25 K, negyedévre 12 korona 50 f.

„A TÖZSDE KITÜNÖEN MŰKÖDÖTT.” — A most napvilágra került bajor külpolitikai akták megdöbbentő képét tarták fel előttünk annak, amit 1914-ben koronás fők és mindenfajta csempézők a világháború kezdetén és konok előkényszerítése érdekében műveltek. A napisajtónak a bankvilághoz közel eső része természetesen nem melláta keltezően a bajor indiszkréció egyes részleteit, hanem azt azonban mégis megütött a kizártt irrományokban egy mondat: „Adott jelle a bécsi, budapesti és berlini tőzsde is kitünően működött közre”, hogy ez országok népessége ne sejtse a küszöbön lévő háborút... Ez megdörmesztő leleplezés. Há a tőzsde is, a gazdasági helyzet ugynevezett tükre is fölhásmálható volt arra, a rémítő hazugságrendelésre, amelynek fegyverei feltarthatatlanul sodorták a világot a vérzőn felül Ugyanakkor, amidőn Ferenc József Ischibe, Vilmos császár a norvég vizekre utazott, s a vezérkari főnökök vadászni mentek fel lell a baltikumi tengerre, megmáltatta ezeket a körülményeket akkor a közbe külügyminiszter budapesti sajtóval, ismeretlen kezek a budapesti tőzsdén is áremelkedést csináltak és sok

papírt sóztak drágán a gyanútlan publikum nyakába. Alig pár nappal a háború kezdete és a tőzsde bezárása előtt Budapestben is akadtak nagyon jól érzésű, lelketlen fezőrök, alváló bankárok: és más pénzügyi kondottierik, akik a tőzsde ármúzalmával hozzájárultak a közvélemény megtévesztéséhez, nehogy egészséges gazdasági ellenhatás tiltakozék a háború megindításának szánéká ellen! Egy tőzsdéi lanyhaság vagy pláne páncik, meg ha csupán Budapesti értékválna is ki, jobb belátásra szorítható volna az intéző körököt. Ehelyett a kifakadni készülő kráter fölött táncolva hamis optimizmussal csalata önmagát. Hogy a berlini és a bécsi tőzsde fejezjei eszésszerű felhívásra mit műveltek a nép félvezetése érdekében, az amaz országok gazdasági közvéleményére tartozik. Benyűnkent közelebből a budapesti pénzügyi matadorjai, *Krausz Simonján, Linczy Leó* érdekelnek, ezeket hívjuk tetemre a monarkia két millió halottjának hullája fölött, s megkérdezzük tőlük, hogy kik voltak azok, akik *berlini tőzsde*re játszottak le a budapesti tőzsdén világháborút? *Krausz Simon* és társai okvetlenül tudják, hogy a bajor tőzsde-re vonatkozó bajor külügyi megjegyzést, hogy „a tőzsde jól működött”, kik érdemelték ki retentő munkájukkal. De ezt nemcsak mi kérdezzük. Meg kell kérdeznünk és tudnunk ezt a kormányt is, mert a bankvilággal szövetséges diákos diplomáciáról le kell rontanunk a leplet. Mondják, hogy a Konstantin-kegyrendszert és a saját háborús uszítását is a nagytöke irányította és finanszírozta. Várjuk az erre vonatkozó akták mellebbi közzétételét, s az itt felfedezett hímszókkal éppen úgy le kell számolnunk, mint a „nagyföldhaszállás” többi csempézivel. S. G.

A HADÜGYMINISZTER urunk közönyőre nincs tudomása arról, hogy a minisztérium ügyosztályaiban és csoportjaiban még mindig grasszálnak egyes urak, akik nem tudnak kivetkőzni militarista gondolkodásmódjukból és a forradalom előtti becsületlen katonai rendszert szellemét át öhajítják csempézni az új korszakba. Ez a társaság még ma is megkülönböztetést öhajt tenni aktiv és tartalékos közt és hivatalos étlissát aszerint idomítja beszéd közben előzőlegnyre, vagy gorombára, tegezőse vagy magázásra, hogy az előtte álló és felelősségtartást kérő katonatiszt hivatásosan üzve ezt a mesterséget, vagy sem? Mászóval az oda beosztott aranycsillagos és pléngalléros urak a legudvariatlanabban

módon, sőt igen gyakran egyenesen gorombán bínnak a tartalékosokkal. A leghatározottabban tiltakozunk minden törekvés ellen, amely az elmult emberségtörökorszag szellemét újból fel akarja idézni. Tessek tudomásul venni, hogy — bármennyire sajnáljuk egyes urak — vége van a háborúnak és tessek alkalmaszkodni az új rendezhez. Aki nem akarja ezt megtanulni, az — mehet!

Friedrich államtitkár és a Fémközpont

Két héttel ezelőtt rövid kommuniké közöltek a lapok, hogy a kormány valami *Vig Géza* nevű urat a Fémközpont kormánybiztosává nevezett ki. Néhány nap múlva a kormány felhatalosolta, a „Politikai Híradó” alapján újabb közlemény jelent meg az újságokban, amely szerint *Vig Géza* kormánybiztosi kinevezésének híre téves. Körülbelül egy héttig nem szerepelt *Vig* ur, aztán megint azt olvastuk róla, hogy lemondott kormánybiztosi állásáról, mert időközben a Fémközpont ügyei teljesen rendeződtek. Rejtély, hogy miképpen tudott *Vig* kormánybiztos állásáról lemondani, ha ki sem neveztek, még nagyobb rejtély, viszont, hogy mért cáfolták meg kinevezését, ha tényleg kinevezték, legnagyobb rejtély azonban az, hogy mért neveztek ki és ki nevezte ki *Vig Gézát* kormánybiztosává?

A fémközponti kormánybiztos különös szereplését és az ezzel kapcsolatos egyéb körülményeket érdekesen vizsgálja meg egy beadvány, amelyet *P. Ábrahám Dező* államtitkár útján intézett a Fémközpont elleni vizsgálat lefolytatására delegált bizottság egyik tagja *Garami kereskedelmi miniszterhez*. A beadvány mindenekelőtt ismerketi az ügy előzményeit, amelyekkel különben *Garami* igen jól ismer, hiszen éppen a *Népszava*ban jelent meg az a cikksorozat, amely a Fémközpont visszaéléseiről

és súlyos szabálytalanságairól leirtotta a leplet. A *Népszava* cikkei alapján vizsgálat indult meg és a visszaélések felderítésére kiküldött bizottság a cikksorozatban foglalt vádakat pontról-pontra megállapította. A panamista Szerényi minisztersege alatt azonban a Fémközpont vezetője: *Asbóth Emil* elnök és *Loosy Viktor* József vezérigazgató, továbbá az igazgatóságban tulnyomólag képviselt befolyásos fémkereskedő-cégek, a *Klein A. M.*, a *Deutsch Ignac* és *Fiai*, a *Leimdorfer* és *Vig*, stb. el tudta intézni, hogy dacára a befajezott vizsgálatnak, nem került sor a Fémközpont rég megérdemelt szétrobbantására. Mikor a forradalom után az új rezsim embelei vetették át az ügyek intézését, azt lehetett váni, hogy — teljesen befejezett vizsgálatról lévén szó — végre nyilvánosságra hozzák a vizsgálat adatait és a legsürgősebben felelősségre vonják a központ vezetőseit. Sajnos, egyik eset sem következett be ellenkezőleg két olyan intézkedés történt, amely azt mutatja, hogy valakinek érdeke a Fémközpont elleni lefolytatott vizsgálat eredményét meghusztalni.

Erre mutat elsősorban *Vig Géza* kormánybiztosi kinevezése. *Vig* kormánybiztos ugyanis beltagja a *Leimdorfer* és *Vig* cégnek, amely egyik alvállalkozója volt a Fémközpontnak. A vizsgálat különösen az alvállalkozó-konzorcium üzemeltet derítette fel, emélfogva *Vig Géza*, mint kormánybiztos abba a helyzetbe került, hogy felelősségre kellett volna vonnia — önmagát, *Vig* inkompatibilitása nyilvánvaló és kinevezése nem véletlenül történt, hanem egy olyan irányzatnak tulajdonítható, amely a Fémközpont piszkos ügyeit el akarja tusolni. Hogy van ilyen irányzat, arra kétségtelen bizonyíték is van: a honvédelmi minisztérium kiadott egy telefonparancsot, mely szerint a Fémközpont ellen a vizsgálatot erőlyesen vezető összes tiszték elmozdítandók helyükről.

A beadvány mindkét intézkedés értelmi szerzőségét Friedrich István honvédelmi államtitkárnak tulajdonítja és magyarázatul azt hozza fel, hogy Friedrich államtitkár a Fémközpont elnökének, Asbóth Emilnek a veje.

A beadványnak máris megvan az átvívó hatása: Vig kormánybiztos urat elcsapták, a telefonparancsot pedig sürgősen visszavonták. A dolog azonban még nincs teljesen elintézve.

Mi lesz Friedrich államtitkárral? Mődjában lesz tovább kompromittálni a népkormányt?

Diószeghy Tibor

SZTERÉNYI SZAPPANJAI. Az Enber most számában bejelentették, hogy Sztérynyi József nemzetközi zsebtolvaj hirdeti Vera Violetta-üggyét folytatni fogjuk. Az ügyben tudvalevően még nincsen jogerős ítélet és ezért már a mult számunkban fölhivtuk Dietz kapitány figyelmét az ügyre és követeltük a gyors ítélethozatalt. Ezenel megújítjuk és megismételjük multkor fölhivásunkat az új rendőrfőkapitányhoz és nyomatékosan követeljük, hogy a Vera Violetta-ügyben azonnal hozzanak új ítéletet.

A BUDAPESTI HIRLAP körül csak nem tudnak elcsendesedni a hullámok. E lapnak gyanus és jesusita zamatu vezető cikkeit ismét isteben boldogult Rákosi Jenő írja, akinek a kompromittált névté egylőre még nem merik kitűzni a lap homlokára. Arról értesülünk viszont, hogy a lapvállalat igazgatóságának négy tagja lemondott, mert arról tartanak, hogy a közel napokban nyilvánosságra kerülő Konstenyüj aktái tulajdosan kompromittálók talának lenni a B. H.-ra. Az a hír is járja, hogy a Budapesti Hirlapot a napokban megvásárolta Bangha páter érdekeltisége. Ha ez igaz, akkor ószinte aggodalom tölt el bennünket Béla Henrik jóvendője iránt. Mert Bangháék Béla Henrik furcsa arómájú katolikus szemléletben állítolag nem biznak. Ami a legnagyobb disznóság...

Füfeljék le Szemere Miklóst

Mi már hetekkel ezelőtt fölhivtuk a figyelmet arra, hogy Szemere Miklós nevű vén hazárdkártyás és urlovas ellenforradalom előkészítésével tölti egyébként meglehetősen munkátlan napjait. Természetes, hogy mi hadat üzennénk minden konzervatív ellenforradalomnak, de fokozott mértékben tör elő a fölháborodásunk, hogy éppen Szemere Miklós az, aki hivatva érzi magát Magyarországon ellenforradalom szervezésére. Mégis csak hallatlan, hogy egy ilyen vén sipista, aki életében soha nem dolgozott, aki a millióit a turfon és a kártyaasztaloknál harcolta, hogy egy szilken minden kvalitás és minden morális alap hjiylan szűkölködő hirhadt urlovas azt a jogot arrogálja magának, hogy ilyen időkben szerephez jusson.

Miután hetek óta sürgetjük a kormányt, hogy kiserje figyelemmel Szemere ur földalatti munkáját, most végre más lapokban is olvashatunk a kitünő férfi utokozatos szerepéről, de semmit sem hallottunk arról, hogy a forradalmi kormány, amely miránk hovatovább a gyávasság benyomását teszi, bármilyen lépésre szánta volna el magát e kitünő férfi ellen. Szemere urnak tehát módjában van tovább garázdálkodnia, amit ő titokban ugyan, de egész határozottan megcselekszik. Azt már megirtuk, hogy a „A cél” című kised lapjában Szemere mester a pogromra való lázítóknak egész sorát követte el, de az utolsó pillanatban megijedt és a lapot nem merte szétküldeni.

Alattomban azonban annál vehemensbben dolgozik az öreg hazárdkártyás. Egészen fantasztikus hírek keringenek Szemere Miklós ellenforradalmi tevékenységéről. Például igen komolyan beszélnek arról, hogy Szemere, aki maga is öreg céllovó, hadseregbe toborozza

az ő céllovózeit és ezeket akarja majd rohamra vezényelni az új rend ellen. Nem mintha mi félénk attól a rohamtól, amelyet Szemere vezényel, és nem mintha a legkisebb jelentőséget is tulajdonítanánk egy olyan mozgalomnak, amelynek erkölcsi tartalma Szemere Miklósét jelképezi, de mégis tühretelennek tartjuk Szemere ur szerepét. Ezekben az időkben neki örülnie kellene, hogy egyáltalában él, hogy szabadon járhat, kelhet, de határtalan szemérmelenség az, hogy Szemere ur alkalmasnak itéli az időt arra, hogy most még szerepeljen is. A legmelyebb megbotránkozással követeljük tehát, hogy ezt a közveszélyes öreg sipistát haladéktalanul füfeljék le, a forradalom vívmányainak érdekében, amely mindenek fölött való.

MUNKAPARTI ÉRVÉNYESÜLES KOMPROMITTÁLJA léptenyomon az új rendszert. Akik még tegnap a legvéresebb száju ellenzékei voltak Károlynak és törekvésének, akik villamos széklet, golyót és akasztófat követelnek a béskibrátok számára, azok ma már, mint az új kormány bizalmának letelteményesei különböző állásokban és pozíciókban jelennek meg. Hát ez utálatos. Hogy mi keresni valója van például az új rendszer szolgálatában Müller Vilmos doktor tátraházai orvosnak és királyi tanácsosnak, azt semmiképpen nem értjük. Megirtuk már, hogy ez a Müller Vilmos, aki most, mint a Szepesség népbiztosa tevékenykedik, a legdühösebb és legvérszomjasabb Tiszahuszár volt a legutolsó pillanatig és még a királyi tanácsosságot is Vadasz Lipót segítségével stréberkedte ki a maga számára. Hogy ez a közveszélyes munkaparti akarnok, ez a tátraházai furdospekuláns mit keres a népkormány népbiztosaként Szepességében, azt valóban nem tudjuk. Egyenesen Károlyi Mihály gróftól várjuk el, hogy haladéktalanul kirópi Müller doktor urat Szepességéből. Erdősök különben, hogy Livádere is munkaparti kormánybiztos tudott kinevezni Bethlyenyi Tivadar belügyminiszter ur, aki úgy látszik, egyáltalán nem nehezelt a kimul rendszer exponensére. Nagy takarítást kell itt rendezni az egész vonalon.

Terstyánszky, az osztrák-magyar Szuvarov

A napoleoni idők állati indultu orsz generálisáról, Szuvarov-rov-rol maradt fenn az a legenda, hogy miután a legvadabb kegyetlenséggel égetett föl falvakat, gyilkoltatott halomkatonákat, visszavonult sátorába és megsíratta áldozatait...

Terstyánszky, aki a háború folyamán vezérezdes lett, minden tekintetben megérdemli az osztrák-magyar Szuvarov elnevezést, azzal a különbséggel, hogy ő még csak meg sem íratta áldozatait. Ellenkezőleg, nem lehetett elég szer megverni ezt a tehetségtelen, könyörtelen generálist, mert vágóhídra huroc csapatal pótlására sosem sajnált kieroészakolni magának újabb „emberanyagot”. 1914 szeptemberében ő vállalkozott arra, hogy a Galiciában főnkörverten visszavonuló Dankl-erszeroncás megmentti azzal, hogy ráncs az oroszra. A véres emlékezőt komáromi ütökzetben bizonyította be legjobban pártalanul zseniális hadvezéri butaságát. Ebben az ütökzetben pusztult el a magyar sorkatonaság legjava, mert Terstyánszky generális ur elkövette azt a már baklövésnek sem nevezhető egybekiáltó hülyeséget, hogy minden óvatossági rendszabály nélkül, nyit mezőn, zárt menetben küldte az orosz túréség ellen a 31. és a 32. budapesti hadosztályokat. Természetes, az orosz túréség halomba kaszálta a magyar bakákat anélkül, hogy közelükbe érhetek volna, ott pusztult el az első honvédegylogezred sorkatonasága, élén a

hirhadt Gerő őrnaggyal, a paralamenti őrség volt parancsnokával.

A kárpáti harcok idején kísérte meg legvehemensebbül Terstyánszky az érvényesülést — természetesen katonái bérére. 1915 februárjában vállalkozott arra, hogy felmenti a przemysli várat. A legrosszabb időben, amikor a szerencsétlen bakák ezerszáma ragyogtak meg, rummal és pálinkával részegre itaított katonákkal rohamoztatott. Oriási veszteségek árán el is jutott a galíciai Jablonkaig, ahol azonban seregének foszlányait az oroszok teljesen szétverték. Terstyánszky sirva telefonált Böhm-Ermolinak, hogy küldjön neki segítséget. Indokolás: *mert különben ő egy tönkrement ember.* Mikor fél Galiciát beborították Terstyánszky áldozatainak hullái, a generális urnak akkor sem járt más az eszében, mint az, hogy esetleg vége szakdhat szépen induló karrierjének. Böhm-Ermoli nem küldött segítséget az emberpazarló hiénának, de Terstyánszky mégis tovább folytatta utolsó emberig a támadást, annak ellenére, hogy a 32-ik hadosztály akkori parancsnoka, Gaikinger éles hangon tiltakozott az embertelen és esztelen offenzíva ellen. Egy rutén ház udvarán rettentően összevessztek, Terstyánszky nem hallgatta meg Gaikinger, hanem az egyszerűbb módszerhez folyamodott — *elmozdította átlásából.*

Terstyánszky, aki már a békeben is feltűnt lehetetlenül borzított rendeleteivel, a harctéren is megöríté közmondásos kicsinyességét és butaságát, amelynek csak kegyetlensége volt nagyobb. Apróbb, privátjellegű ke-

gyetlenkedéseit lehetetlen teljes számban felsorolni. Csak mellékesen említjük meg, hogy egy ízben azért akarta szakácsát agyonlővetni, mert egy rutén ház kerítéséből rekvirált léccel igyekezett tüzet gyújtani. A szakács életét ekkor csak az mentette meg, hogy egy arisztokrata származású főhadnagy földhözvágva kardját, kijelentette, hogy *nem szolgál ilyen vérszopó alatt tovább.* Azt a részint népfölkelést ellenben tényleg agyonlővette Terstyánszky, azért a haláltán büncéért, mert a *tábori körhéz előtt fegyver nélkül állt őrt.* A környezetéhez tartozó huszárokat, ha éhező lovaknak valahol takarmányt szereztek, felakasztatta. Ilyen igazságos volt Terstyánszky, aki talán elsősorban érdemelne meg, hogy a háborúban elkövetett gaszágáért bíróság elé állítsák és hasonlóan igazságos ítéletet hozzanak fellette.

Csató Károly.

UGY ÉRTESELÜNK, hogy a hadügyminiszterium a vezérkari tiszteket a csendőrségre akarja átminősíteni. Ez a tervezett intézkedés a legnagyobb mértékben sérti a csendőrtisztek existenciális érdekeit, mert a vezérkari tisztek kitudomásulás gyorsabban haladnak előre a ranglétrán, mint a csendőrségben elcsapatszolgálatot teljesített tisztek. Ugy, hogy a vezérkarhoz beosztott al ezredes, aki gyorsabb előléptésért leg többször nem tehetségének, hanem csupán beosztásának köszönhető, átminősítése esetén előbb fog kerülni a vezérkarra csendőrtiszteknél, akiknek ennél idő alatt legfeljebb csak a százados rangot sikerült a csendőrségnél uralkodó rosszabb előléptési viszonyok folytán elérni. Az így előálló visszás helyzettel azonban sokkal fontosabb az, hogy a vezérkari tisztek tömeges átelyezésével még rosszabb előléptési viszonyokat teremtenek az eddigi csendőrtisztek számára. A csendőrtisztek jogos panasza a hadügyminiszter ut figyelmebé ajánljuk.

Szilágyi Lajos

1915. év nyarán megesküdtem, hogy melyet véget ér a háború és felszabadulunk a cenzura átkos bilincsei alól, egy óráig, bátor és meg nem vesztegethető lelkű társaságban megírom a legérdekesebb, legjellemzőbb háborús karnier: Szilágyi Lajos karnierjének történetét. Sajnos, három esztendőnek kellett várom, amíg befejeződött ez az átkos háború és beválthatom ígéreteim.

Piskárkosi dr. Szilágyi Lajos, cs. és k. kamarás, vezérkarhoz beosztott százados, a háború kitörése előtt néhány hónapig nyugalmába vonult és részint barátai, részint pedig saját pénzén katonai lapot indított, a Kültügy-Hadügy-est. Szerény keretekben indult a lap, fel se tűnt a sajtólapok fömkelegében. 1914. augusztusában azonban megváltoztak a körülmények: kitört a háború. Szilágyi megérte, hogy itt az alkalom arra, hogy elerje régi ábrándjait. A Kültügy-Hadügy volt az egyedüli fegyvere és ezzel rohant a háborúba. A lapról s a lap által ártat előrehaladni, hatalomra sem tenni — megtagadta.

Belcska Sándor ezredes röviddel a háború kitörése után, az önként jelentkező Szilágyi Lajost — alkalmasint — köztük fennálló rokoni kötelék kapcsán — kinevezte a budapesti főudvarkezelő vezérkari főnökévé. A háború alatt Szilágyi ebből olyan staltumot kreált magának, hogy a háború második esztendőjében Budapest polgársága meg volt győződve arról, hogy nem Hötzen-dorfi Conrad a vezérkari főnök, hanem Szilágyi Lajos. Szilágyi rövidesen belátta, hogy a kerület tisztj, legénységj, mozgásitási és egyéb ügykére nem elégszendő a hatalom és a tőke (mondjuk értékesi tőke) megszerzéséhez. Kibővítette tehát a kerület ügykörét a *protekciós ügyekkel.* Az újítás sikerült.

A protekciók révén Szilágyi rövidesen katonai tekintélyt, korlátlan hatalom lett Budapesten, majd az országban. Végül meg a fronton is. Előbb kisebb szesz- és kávélelteltelezte főlebbvalóit, majd barátait s mikor ily módon bizonyos összeköttetésre tett szert, következtek a politikai és végül a lapszerkesztők*) Szilágyi kivett a *menetszázadból* katonáit, *ho helyi beosztást adott, protekciós felmentési ügyben Maléter századosnál*

*) Szilágyi egy igazságos ügyben nekem is tett szívességet. Hogy teljesen önzetlenül, azt bizonyítja, hogy megse ládátam ellene est a cikkem. A szörk.

stb. stb. Eleinte csak honvédügyekben protegált, majd összeköttetést szerzett a Millitárkomandó vezérkari főnökéhez és most már a *közös hadsereg is meg volt szerveve a protekciós szempontjából.* Naponta újságírókhoz, kereskedők fel: a *notabilitások* és ő mindig tudta, kinek kell szívességet tenni. Főleg politikusok, lapszerkesztők — és néha a Kültügy-Hadügy hírdetőinek is.

Ami a hírdetőket illeti, Szilágyi általánosan azt hangoztatta, hogy ő a hírdetőket nem részesíti semminemű katonai előnyben. Izzék szemben hírdetői ügynöke, egy *Bihari* nevezett újlírapró, (akit legutóbb teleleztek a hadügyminisztertanácsban) illetékelen beavakozni, továbbá apróbb anyagi elszámolások miatt), ez a Bihari egy gyűjtött hírdetőket, hogy *gyengédien figyelmeztette* a bevonult kereskedőket, vagy azok hozzá tartozóit, hogy *jó lesz hírdetői a Szilágyi lapjában*, mert nem lehet tudni... Végül Bihari még ily imperitimus módon gyűjtötte a *kilencvenes* meggyűjtött hírdetőit, hogy Szilágyi is megjéj. Félt, hogy baj lesz és *kidobta Biharit.* Meltatlankodva panasozta, hogy Bihari visszaélt a nevével, a hírdetőket azonban nem bántotta és *nem utasította vissza a hírdetőit díjaz, amely Bihari elővadász fenyegetését kizárta* fizettek. A hírdetők szívesen fizettek tovább is, örültek, hogy ezáltal valamelyes nekusban maradhattak Szilágyival. A véletlen azonban *úgy hozta magával: hogy Szilágyi hírdetői legnagyobb részét jó helyi beosztást kaptak.* Nem akarak neveset feltölteni, nem akarak a szegény megjéj hírdetőket bántani. Vegye elő azonban bárki a Kültügy-Hadügy 1915—1916-és évfolyamait, nézzen végig a hírdetőséken és kuttassa ki, hogy a *líkőrgyóros főhadnagy, a sírkőgyóros főhadnagy és a többi főhadnagy és közlegény melyik fronton harcolt!* Bizony legutóbb a *budapesti fronton.* Hát Istent! Legalább íelben maradtak.

Az újpesti börtöryáros és a csepeli löszergyáros is jó barátságban volt Szilágyival. Nekik is sükségük volt néhasnapján valami kis protekcióra és Szilágyi nekik sem tudott nemet mondani. Sőt. Csak nekik nem tudott nemet mondani, mert ha egy szegény tisztcske kért valami helyi beosztást, vagy hadköltő cészenyára való tekintettel kélheti hadlakotokat, hogy a harctéren menjen, Szilágyi rákállított.

A hadnagy urat *haditörvényszék elé állított, ha ilyen kérelemmel jön ide.*

akik a háborúból milliókat szereztek, e pillanatban kimélni látszik a kormány, ahelyett, hogy jogtalanul szerzett vagyonukat száz százezer alkalommal elkobozták volna. Mi a kormány, ahelyett, hogy jogtalan tekintetében teljesen nyugodtak vagynak, de egy kissé több energiát szeretnénk látni az intézkedésekben. Az árdárgítók vagyonának elkobozása a legsürgösebb feladatok közé tartozik, és ezért követeljük a gyors és kiméletlen intézkedést!

HAGYJAK ABBA! Tisztelt lap-társaink igen jól tennék, ha felhagynának azokkal a hazudozó sakkal, amelyekkel a bolsevizmus eszméjét igyekeznek kompromittálni. Értjük, hogy a lapidári urak fájnak a kapitalista érdekeiket némileg veszélyeztető kommunista gondolatától, de ez nem ok arra, hogy *tisztes újságírók ide-odaadják magukat ahhoz a mocskos aknamunkához, amely tervszerien folyik a bolsevisták ellen a magyar sajtó legnagyobb részében.* Tudatosan illetik piszkos rágalmakkal a bolsevizmust. Legutóbb egyik magát radikálisnak nevező, de köztudomásúan fenéki kapitális lista napilap közölte azt a buta rágalmat az orosz bolsevik kormányról, hogy csak abban az esetben hajlandó hazaereszteni a német hadifoglyokat, ha előbb legyilkolják tisztjeiket. Erthetetlen, hogy nem szűnyeglik magukat ilyen veszett marhaságot leírni! Úgyanez a lap még színházi rovatát is felhasználja arra, hogy a bolsevizmus ellen izgasson. A színházak bezárása kapcsán azt az alapos kijelentést kockáztatták meg egy cikkben, hogy „a spanyol járványnál mégis csak veszélyesebb a bolsevizmus.” Holott a spanyoljárványnál csak egy van veszélyesebb — nem a bolsevizmus — hanem a pesti lapok butasága és korruptusága.

Hogy akarja levérni Molnár altábornagy a pesti forradalmat

A napilapok közölték a köztársaság likvidálásáról írott tudósításokban, hogy az ünnepek megjelentek a tényleges tisztek is Molnár Dezső altábornagy vezetésével. Különös véletlen folytán olyan akták kerültek kezünk közé, amelyek szenzációs leleplezéssel szolgálnak az altábornagy veselkedéséről: ez a katonáitól gyűlölt, kegyetlen és vérszomjas generalis pár nappal a köztársasági csúki letelete előtt azzal a megbízással indult utnak Budapest felé, hogy *székely és román honvéddel levegője a pesti forradalmat.*

Boroevics tábora, a délnyugati csapatok főparancsnoka ugyanis a 38-ik honvéddadosztályt küldte ki Molnár altábornagy vezetésével a forradalom leverésére és ugyanaz a Molnár altábornagy, aki oly feledhetetlen strammsággal esküdött fel a Nemzeti Tanácsra, pár nappal előbb a hön remélt Mária Terézia-rend reményében *válalta az ocsmányi munkát.* Hogy az altábornagy ur ne tagadhassa ezt egyszerűen le, leközlőjük egyik *Külföldi titok* jelzéssel ellátott rendeletét.

K. t.

Valamennyi ezred és alosztály par.-ságnak.

A hadsergőparancsnok ur rendelkezése a hadosztály ma este Budapestre utnak indul, mint karhatalmi kirendeltség. Ugy a tisztek, mint a legénység kioktatandó, hogy az ország fővárosában történt zavargások veszélyeztetik hazánk biztonságát és területi egységét. A mi hadosztályunknak jutott a dicső feladat, rendet teremteni Budapestben, ahol a *csészek (1) pillanatnyilag ura a helyzetnek.*

Az utazási napok arra haszná-

landók fel, hogy a legénység alaposan kioktattassék fontos küldetésére, a letett hűségükre való hivatkozással.

Elváróm, hogy a hadosztály tisztjei és legénysége *eme fontos megbízását is olyan lelkiismeretesen teljesítse, mint azt az elteltséggel szemben mindenkor teteli!*

A legénység hangulatáról és erkölcsi állapotáról naponként ide jelentés adandó!

Molnár altbngy s. k.

A parancs megjelenésének napján a hadosztályt valóban beavagonyozták és utnak indították Budapest felé. *Négy honvéddadosztály: a 21. kolozsvári, 22. marosvári sárhelyi, 23. nagyszombeni és 24. brassói honvéddezredek, teljes felszereléssel, hatalmas géppuskák-tülfőntémnyvel vettek részt az expedícióban. Alig lépték át azonban a magyar határt, a székely fiúk türelmetlenkedni kezdtek. A vasuti állomásokon szalagos, virágos katonák fogadták őket és örömjungónak közölték velük a hirt, hogy Magyarország felszabadult s az ország ügyeinek vezetését a nép igazi vezetői vették át.*

Erre aztán a székely fiúk is kezdtek lecélni a sapkarózsájukat s ruhájukon a piros és nemzetiszíni szalagokkal hirdették, hogy szivvelélelkek együttéreznek a győztes forradalmárokkal. A székely fiúk rebellis viselkedése kényszerítette a hadosztályparancsnokságot arra, hogy az alábbi parancsot kiadja:

K. t.

Valamennyi alosztálypar.-ságnak.

Tudomásomra jutott, hogy a magyar határ átlépése óta egyesek lépik sapkarózsájukat s hegyes felalagokat tűznek. Szigoruan utasítom a par.-ságot, hogy mindazokat, akik sapkájukról a rózsát lépik, vagy ezt piros és nemzetiszíni szalagokkal díszí-

tik, a legszigorubban büntesse meg! Minden előforduló esetről a büntetés megjelölésével ide azonnal jelentés teendő!

Jelen parancs a legénység előtt kihirdetendő és iskolázandó!

P. f.

(olvashatatlan aláír.)
vezérkari főnök.

A hadosztály több tisztjétől nyert információk szerint a parancsot végre is haitották és egy egész sereg embert költettek ki a marhavagyonokba a nemzetiszíni szalag viselésért.

Hogy mennyire komolyan gondolkozott az altábornagy ur a pesti forradalom leveréséről, azt igazolja az alábbi kis hadosztályparancs-kivonat, amely a katonák löszerrrel való ellátásáról intézkedik:

— Puskánként és emberenként teljes békefáska és hadiláska löszér igénylendő! Géppuskák-ról külön parancsom intézkedik. A töltnyek kiosztásának elrendelése későbbi parancsra fog megtörténni. —

A tábornok ur lézas álmai azonban egyre valószínűtlenebbé váltak, ahogy a vonat közeledett az ország szive felé. Saját szemével győződhetett meg arról, hogy Boroevics már későn indította utnak Budapest felé. A forradalom győzött s ha szembe akar szállani vele, könnyen a lámpavasra kerül. Éppen ezért úgy is csinálta a dolgot, mintha nem lett volna szándéka ellenforradalmat csinálni és csendben, felüténs nélkül érkezett meg Budapestre, ezredét továbbküldte békeállomásuk felé, maga pedig diszkrétan megszállt a Margitszigeti nagyszállóban.

Négy nap múlva, a köztársaság likvidálásának ünnepe a forradalom letiprására, a népvézerek elfogatására kiküldött tábornok vezette fel a tényleges tiszteket esküre.

Ez Boroevics tüzes ellenforradalmának hiteles története.

Györi Illés István.

Mit műveltek az Ültői-ut kaszárnyában a beteg katonákkal?

Vége van. Mint valami borzasztó álomra, úgy gondolkod vissza azokra a rettenetes, minden emberi méltóságot lealázó jelenetekre, azokra a hallatlan gaszágokra, amelyeknek három éven keresztül szemtanuja és passzív szereplője voltam a budapesti házezred kaszárnyájában. Attól a perctől fogva, mikor a Józsefvárosi Körben működő szörzobizottság előtt egy magát a polgári életben belgyógyásznak nevező Halász Tibor nevű ezredorvos többszörösen megállapított szervi zavarokat dacára alkalmasnak minősített, egészen addig, amíg végkép becsut mondhattam azoknak a lelketlen gazembereknek, akik egész szemérmelenül, minden tekeforra nélkül meghamisítottak orvosi leleteket és egészségesnek mondták ki a haldoklókat: anyai minden vesződött a lekembe, az emberi szenvedésnek oly példái rajzolódtek az égnyakba, hogy a legnagyobb zavarban vagyok, mikor mindent papírra akarom vetni.

Mert mi volt ez a Halász Tibor nevű szőke fiatalember és ezredorvos azokhoz a csirkefogókhoz képest, akik a Mária Teréziáról elnevezett laktanyában uralkodtak és döntöttek élet és halál fölött? 1915. december 15-én vonultam be. Rögtön jelentek meg maródivizitre. Egy káplár a hideg folyosón át elvezetett a medikusok szobájába. Kis szoba volt, amelyet már megtöltöttek levetkőzött beteg katonák, akik remegve várták, hogy egy kerekarcu, felfelé fésült haju, fiatal medikus, akit *Blazsurnak* hívtak, megvizsgálja őket. Öreg népfelkelők, családapák, akikre csak rá kellett nézni és a laikus is láthatta behorpadt mellükön, viszeres lábukon és kezük remegésén, hogy ezek nem katonáknak valók, mint taktynos iskolásgyerekek álltak ez elé a Blazsur elé, aki szemtelenül ránczelt

az emberre és már beírta a maródi könyvbe: *Dienstbar. De nem mindig írta be. Voltak gazdag jószéfvárosi spieszkek és nagyhasu jászárosok, akik csak úgy duzzadtak az egészségtől és Blazsur ezekkel szemben nem volt olyan kegyetlen.*

Blazsurról ugyanis már javán hónapban egészen csinos dolgok derültek ki. Akkor nemcsak a kaszárnyában, hanem még a kaszárnyán kívül is nagy feltűnést keltett egy vesztegetési per, amelynek főszereplője Blazsur volt. *Az Est* pár sorban meg is emlékeztet annak idején a Mária Terézia-laktanyának erről a botrányáról, sőt egyik kollégám, biztos tudomásom szerint, az egész panama összes adatainak birtokában is volt, de a cenzura annak közlését leiltotta.

Blazsur feladata volt dönteni, hogy valakinek elég komoly-e a baja ahhoz, hogy a *Chefarzt* ur elé vezessék? Egy Stoszmann nevű ezredorvos volt akkor az orvosfőnök, aki mindent rábízott erre a Blazsurra. Egy napon névtelen feljelentés érkezett a 32-es pótzászlóalj parancsnokságához, amelyben bejelentették, hogy Blazsur tíz és huszezer koronáért a XVII. helyőrségi kórház filosztályába beosztott egyik medikussal, továbbá a pótzászlóalj irodájába beosztott egyik őrmesterrel egyeltré, leleteket hamisított, amely leletek alapján az illetők harcéri szolgálatra alkalmazottaknak minősítették. A feljelentésben benn volt az is, hogy Blazsur mester ezt a pénzt, amely több százezer koronát tett ki, éjjeli mulatóhelyeken verte el. Megindult a vizsgálat. Az összes adatok egytől-egyig teljesen valónak bizonyultak. Kiderült, hogy Blazsur már hónapok óta folytatta üzleimet. Blazsurt és a mellé beosztott Schlumpf nevű medikust azonnal letartóztatták és átkísérték a hadbírósg bírtonéba. Blazsurnak azonban egy vezértörzrorvos rokona révén protekciója volt és a protekció — használt! *Kitmondták, hogy örült, szabadon bocsátották, sőt elbocsátották a hadse-*

reg kötelekéből. Később megint feltűnt, ekkor főorvosi uniformisban látták, dokornak adta ki magát és azt hazudta, hogy a Militaerkommandohoz van beosztva. Ma már biztosan karriert csinált. Schlumpf barátjáról a hadbírósg kiderítette, hogy ártatlan az ügyben, ő nem tudott semmiről, mindennek csak az "örült" Blazsur az oka.

Bent a kaszárnyában pedig elkezdtek purifikálni, természetesen a maguk módja szerint. Stoszmann ezredorvost kiküldték a frontra, azért, hogy ilyen Blazsurokra bizta a legnehezebb és legfelelősségteljesebb feladatokat. A XVII. helyőrségi kórház filosztálytól származó összes leleteket revizió alá vették. Ennek a reviziónál derültek csak ki igazán Blazsur és társainak hitványságai. Mig tudóscsuhurutosok, szivbajosok és gyomorfelekéyesek tauglichok lettek, naponta kirokkaltak és kimentek a frontig anélkül, hogy hasznosak lehetek volna a hadsergek és elpusztultak az embertelen strapától: addig Blazsur medikus tökérs kundschaftját itthon maradtak.

Stoszmann helyébe hoztak egy másik ezredorvost. Az új seprőt Sandauer Ignácnak hívták, akkor még ezredorvos volt, azonban kitűnő érdemei elismerésért csakhamar törzsvorossá léptették elő. Sandauer Ignác oly fontos és nagy szerepet játszott ezután a kaszárnya háborus életében, annyian átkozták a nevét, annyian sárnak és gyásolnak gonoszúsága és butasága miatt, hogy egy pillanatra meg kell állnunk a neve mellett. Sandauer nevétől év körül, kopaszoló, kövérmetű, kórkérek alak, kimeredező, kifejezéstelen szemekkel, mindig mogorva, keveset beszél, magyarul nem tud (azért hozták egy magyar ezredhez), két perc elég és holt bizonyosan meg lehet róla állapítani, hogy *paralitikus*. Sandauer előéletéről megtudtam, hogy valamikor aktív katonarvos volt Galiciában, aztán nyugdíjba küldték és fogorvos lett Lembergben. A háboruban

reaktíváltatta magát, otthagya a betegeit a lyukas fogakkal együtt és eljött szolgálni a királyért és házáért a Mária Terézia laktanyába. Amit itt művelt, az a lezsomorubb részéhez tartozik a világháborubak

Az orvosfőnöknek az lett volna kötelessége, hogy az eléje kerülő beteg katonákat bajuk megállapítása végett valamely helyőrségi kórházba utalja. *Ez az előírások szerint feltétlen kötelessége lett volna. Ezzel szemben Sandauer, aki a legelőbb betegségeket sem volt képes megállapítani, nem teljesítette ezt a kötelességet, nem utalta kórházba a beteg katonát, hanem egyszerűen arcvonalszolgálatra alkalmazta minősítette.* Engem többszörösen megállapított szervi zavarommal kiküldött a frontra. 1916. július közepén indultam el egy nyolcszáz emberből álló marsbataliónnal és két napi utazás után elérkeztünk a leMBER melletti Zadvorce helységbe. Itt akarták az ugynevezett frontmögötti kiképzést folytatni. Azonban mi történt? *A nyolcszáz emberből egy héten belül kétszázötvenet az ottani orvosfőnök visszaküldött, mint arcvonalszolgálatra alkalmatlan.* Mondanom sem kell, hogy én is a visszaküldöttek között voltam. Ez a zadvorce orvosfőnök többek előtt ezt a kijelentést tette:

— Ich verstehe nicht, weshalb man diese Krüpel hinaus schickt? Die kann man hier nicht brauchen!

Semmi sem jellemezheti jobban Sandauer működését, mint annak a tisztességés törzsvorosnak ez a kijelentése. De más bűnök is terhelik Sandauer ur lelkét. Cinkostársával, a hirhadt *Zlinsky*val. alvezdessel együtt kórházi betegeket egyáltalán nem respektált, ezer és ezerszámra akadtak oly katonák, akik tudóscsuhurutos és tuberkulotikus betegségeikről kiállított és helyőrségi kórházból származó bi-onyítványuk dacára harcéri szolgálatra alkalmaztak lettek. Mindenki tudta ezeket. A kaszárnyában másról nem beszéltek, mint ezekről a hallatlan gaszás

gokról, amit ez a *Sandauer-Zlinszky*-féle társaság elkövetett. Lapdáták, gölt rugtak az emberek életébe, hogy ők itthon nyugodtan játszhas-sák a Caesárt. Lehetésgese-e, hogy ne kelljen nekik ezért felni? Hiszen jogállam vagyunk, ahol az előre megfontolt szándéku ember-ölést a törvény szigorúan bünteti. Ha van igazság, akkor ezek, akik tudatosan igazságtalanul ezerszám- rai küldték vérpadra ez embereket, nem kerülhetik ki az igazságszolgá- tatás lesújtó öklét.

Barabás Loránd.

A NEMZETI SZÍNHÁZ MŰ- VESZEI beleszólást követelnek a színház ügyeinek intézésébe. Ennél valami természetesebb és magátólérthetőbb dolgot el sem lehet képzelni. Utóvégre kik szólnak bele a színház ügyeinek intézésébe, ha nem azok a művészek, akikből összetevődik maga a színház. A mai időkben pedig igazán kötelessége egy komoly műintézet komoly művészeinek *beleszólást követelni* az intézet vezetésébe és irányításába. Ért- hetetlen, hogy ezt nem találja a világ legtermészetesebb dolgá- nak láptársunk, „*Az Est*”, amely gunyos fölénnyel emlékezik meg a Nemzeti Színház művészeinek „*alkotmányos játékaról*.” Való- ban csodálkozni kell azon, hogy a *szociális* érdekek iránt egyé- ként határozottan fogékony „*Az Est*”, amely különben is lelkes szolgálja az új idők szellemének, éppen csak a *Nemzeti Színház* tegjainak akarja megtiltani azt, hogy a saját ügyükbe beleszól- janak, éppen csak ezektől a művé- szektől akarja konfiskálni azt a jogot, hogy művész-kérdésekben és gazdasági érdekeik védelmére szervezkejenek. Nem értjük ezt a különös eltévelyedést, és talán

főlöleges is hangsúlyoznunk, hogy nekünk minden rokonsze- vünk és együttérzésünk a saját ügyünkben megmozduló és sózt emelő öntudatos művészek.

Rhemen fő kormányzó Mici kisasszony és Kerchnave ezredes gázságai és lopásai Szerbiában

A háboru okozóinak vád alá helyezendő bűnösei névsorában szerepel barensfeldi Rhemen Adolf báró, Szerbia volt katonai főkör- mányzója is, aki annyi bünt követ- tett el, hogy azoknak még csak a vázlatos felsorolása is számos oldalt venne igénybe. De kormányzó büntetteinek kigondolója és végre- hajtója nem annyira ő, mint inkább a melléje rendelt vezérkari főnök, Kerchnave Hugó vezérkari ezredes volt.

Rhemen báró korlátozott gondolko- dásu, rosszindulatú, magyargyűlölő lényéből hiányzott az erély, a vég- rehajtó erő. Ezt pótolta Kerchnave Hugó, aki még a kormányzónál is izobbban gyűlölt mindent, ami, il- letve aki magyar volt. Lassanként az egész kormányzás tulajdonké- peni intézője Kerchnave lett, míg Rhemen báró csak a nevét kanya- rintotta az akták alá. *Mert neki sok- kal fontosabbak voltak azok az üz- letek, amiket unokahuga, Mici kis- asszony közvetített.*

Magyar kereskedők gyakran for- dultak a szerbiai katonai főkör- mányzóóság intendatúrájához *ki- vitelt engedélyért.* A szerbiai vállal- kozók a legnagyobb készséggel szállítottak volna árut a háboru alatt is a monarchiába. Hiába nyuj- tották be azonban a magyar keres- kedők a szerbiai császári és királyi intendatúrához a kérvényüket, azo- kat kivétel nélkül azzal az intenda- lással utasította vissza az intenda-

túra, hogy a kért áruka rekvirálás céljából magának a kormányzósa- gnak van szüksége. Aki azonban *megtalálta az utat Mici kisasszony- hoz, a kormányzó unokahúgához,* annak, aszerint, hogy milyen termé- szeti volt az üzlet, *husz, harminc, ötven ezer koronák lefizetése mellett azonnal kiadták a kiviteli engedélyt.* Borra például egyáltalában senki- nek sem adtak kiviteli engedélyt. Ezt a hadsereg szükségletével indo- kolták meg. Egy magasrangú *osza- trá*k tiszt neje mégis kapott *husz vasuti kocsirakomány borra kiviteli engedélyt, mert módjában állott Kormányzó Mici kisasszony kezébe egy százötven ezer koronát csusz- tatni.*

Nevekkal és pontos adatokkal is szolgálók. *Nedelkő Péter,* a szerbiai Lazarevácban tizenöt év óta élő ma- gyar állampolgár el akarta adni het- ven vasuti kocsirakományu fűré- szelt butorfáját *Engel Nándor* bu- dapesti cserkereskedőnek. Az el- adó is, a vevő is magyar állampol- gár, joggal hihette tehát mindakét- tő, hogy adásvételi ügyletük simán lebonyolítható lesz. Tizennégy nap- pal később a kiviteli engedély meg- adására vonatkozó kérvény benyuj- tása után *Engel Nándor* a belgrádi intendatúrától választ kapott, a melyben közlik vele, hogy *a kiviteli engedélyt nem adhatják meg,* mert a kért butorfákra a kormányzósa- gnak is szüksége van. Néhány nappal később *Engel magánlevelében* Bel- grádba hívták és közölték vele, hogy *ötven ezer korona lefizetése mellett megkaphatja a kiviteli en- gedélyt.* *Engel* azonban becsület- len kereskedő létere ilyen inkorrekt uton nem tartott igényt az áruka.

Rhemen báró ugy teit, mintha *unokahuga* üzemleiről *semmit se tudott volna.* Azonban, ha vál alá helyezik, a vizsgálatnak Rhemen báró szerbiai ténykedésére is ki lehet terjeszkedni, valamint arra is, hogy *a világháboru elején teljesen szegény unokahuga, Mici kisasszony, hogyan tett szert ma már óriási va- gyónára.*

Kerchnave Hugó vezérkari ezre- desnek, a kormányzó rossz szelle- mének magyargyűlölését mi sem je- lemli jobban, mint az a vezércikk, melyet a kormányzósaág három hi- valatos lapjában, a „*Belgrádi Hi- rek*”-ben, a „*Belgrader Nachrichten*”-ben és a „*Boegradske Novine*”-ben helyezte el.

Tájékoztatósl megemlítem, hogy a három újság parancsnokának Kerchnave vezérkari ezredes adta mindennap délelőtt a vezércikk té- máját, melyet azután a német lap szerkesztőségében megírtak és azt a magyar és horvát-szerb lap szer- kesztőségében a katonai hírlapírók az illető lap részére, magyar, illetve horvát nyelvre lefordították. Egy ízben Kerchnave vezérkari ezredes az orosz *Chorvat* tábornok szemé- lyét mint magyar származásu em- bert adta oda a vezércikk tárgyát és utasítást adott arra, hogy a ve- zércikkben gyengéd célzás történ- jék arra nézve, hogy *nemcsak a csehek között vannak hazárdulók.* Az „*Az Ujság*” egyik munkatársa a német kiadásban ezt a vezércikket felfedezte és róla érdeme szerinti megrovó cikket közölt. Kerchnave- nek a környezetében levő egyik hi- zelgő magyar tiszt ezt besugta, mire Kerchnave a következő napra a „*Belgrádi Hírek*” szerkesztőjét és munkárait, — mindannyian tisz- tek és tisztjelöltek, — maga elé idézte. Hozu szónoklatot tartott nekik, beszélt az ő nagy hatalmáról, s többek között azt is megmondta az előtte feszjes vigyázállásban álló katonai újságíróknak, hogy ő volt az, aki kivitte, hogy a bécsi keleti vásár megelőzze a budapesti keleti vásárt. Azután megvádolta a „*Bel- grádi Hírek*” szerkesztőségét azzal, hogy csakis a magyar szerkesztő- ség valamelyik tagja közölte ezt a budapesti lappal. Mindannyiakat megfenyegette, hogy hosszank az ő kezéi, s könnyen elteheti láb alól a magyar szerkesztőség tagjait, ha még egyszer előfordul ilyen katonai indiszkrécio.

Rhemen Adolf báró, Szerbia ka-

tonai főkörmányzója a legnagyobb bünt a nemzeti vagyonnal szemben azonban a szerbiai kivonulás alkalmával követte el. Közül háromszáz uszályon szállítottak el Szerbiából a Dunán mindenféle árut és élelmiszer-cikkeket és ezzel a sok száz milliót kitevő nemzeti vagyonnal Ujvidéken, az ottani dunai kikötőben állapodtak meg.

A főtisztek, beleértve a kormányzót is, a saját részükre harcosok árukat, bútorokat és egyéb dísztárgyakat már jóval előbb osztrák házájukba juttatták. Ujvidéken érte őket a magyar forradalom napja. Rhenen báróbeli és Kerchnave vezérkari ezredesből, a két vérszomias tigrisből ekkor gyáva nyul lett. Valószággal titokban szöktek meg Ujvidékről. Otthagyták a Dunán veszteglő, közel háromszáz megrakott uszályt a fosztogató tömeg martalékául. Ha nem szöknének meg és erélyes intézkedéssel őrséget állítottak volna a teherhajókra, megmenthettek volna az ország részére sok százmilliónyi közvagyon.

Szekely Dávid.

REINITZ BÉLA. Végre egy olyan kinevezés, aminek igaz szívből örülni lehet. Reinitz Bélát a közoktatásügyi minisztérium zeneügyi elődjává nevezték ki. Nálánál rátermettebb, odavalóbb és ihletetlenebb férfit arra a helyre nem is találhattak volna. Reinitz Béla a legnagyobb zeneköltő-talentség közé tartozik, aki *Ady* éden verseit zenésítette meg gyönyörűen, a nagy költőhöz kongeniális módon. Reinitz muzsikája a legmélyebb és legeredetibb zene és valóban nagy kár, hogy idáig a megélhetés gondjai meglehetősen gyalogtözték ennek a nagyszerű tehetségnek igazi kibontakozását. A zeneügyek élére tehát valószínűleg rátermett Reinitz Béla, aki emellett eszményien tisztá a törekvésű és tisztességű számdéku ember, akinek a kezében becsület és avatott kezébe kerül az, amit rábíztak. Mi, amellett,

hogy tisztán örülnünk Reinitz módra elhelyekedésének, a kormány-nak gratulálunk chhez a szerencsés és mindenképpen rokonszenves választáshoz.

Csapják el Nagy Béla rokkant kormánybiztost!

Dr. Nagy Béla kiváló budapesti orvost, az *Iparegészségügy* című szociális szaklap szerkesztőjét, a kormány rokkantügyi kormánybiztosa nevezte ki. Dr. Nagy Béla a háboruban mint ezredoros teljesített szolgálatot s mint ilyen, hosszú harctéri szolgálát után a budapesti 4. tartományi kórház parancsnoka volt. Ebben a feladatában, nehéz általában *óriási eredményeket* produkált. Magyaranyu szociális működését honorálja mostani kinevezése.

Ez a kommuniké jelent meg a lapokban dr. Nagy Béla neve uribb kormánybiztos kinevezéséről. Rögtön hozzá kell tennünk, hogy ebből a hírből egy *szor sem felel meg a valóságnak*. Dr. Nagy Béla először is nem budapesti orvos, hanem egész életében vidéki gazdálkodó volt, aki valamikor régen szerzett ugyan orvosi diplomát, de már teljesen kiejt a praxisból. Az *Iparegészségügy* című újság nem szociális szaklap, hanem egy orvosi vicclap, amelyet az orvosok csak akkor vesznek a kezükbe, ha nevetni akarnak. Harctéri szolgálatainak hosszúságáról is lehetne éppen beszélni. Csak egy igaz, hogy feltehetőleg, nehéz állásban *óriási eredményeket* produkált: igen, beteg katonák *harc tere való kioldozása körül*. Rövidica szólvá, kórházosa fenevad volt dr. Nagy Béla barátjával, Zangen egy huszárhadnagygyal együtt. Nagy Béla volt a kórház helyettes orvosi parancsnoka, de lassankint egészen magához kaparnította a vezetést. Tőle és a katonai parancsnoktól, Zangen főhadnyaról, aki civiltben az urlovasi pályán art babókat úgy félték a beteg katonák, mint az őt dögölt. Ezek az urak képesek voltak arra,

ha egy betegnek nem tették az orra, hogy az minden orvosi lelet ellenére bevonultattak csapatjához. A kórházban beosztott szakorvosok többször kezdeményezték mozgalmat a két emberiglyük fenéval ellen, de humánus törekvésük Nagy és társa jó összeköttetésben mindig hajóforést szenvedett. A harmadik osztály vezető orvosa, K. Gy. ezredorvos azonban egy ízben belehívóját és parancsnokát, Nagy Béla doktort olyan *gorombán utasította ki osztályáról illektelen beavatkozása miatt*, hogy a helyettes parancsnok ur nem is merette többé lábat ebbe az osztályra betenni.

Nagy Béla rekordot ért el az orvosi lelkiismeretlenség körül és személyes okokból minden gazságra képes volt. Zangen főhadnyar ur egy ízben szemet vetett egy csinos ápolónőre, H. J. kissasszonyra, aki azonban nem viszonozta a főhadnyar ur érzelmet, hanem szabad idejében inkább L. O. 38-as gazságreddel önkéntesen sétáltgatót a kórház udvarán. A főhadnyar ur bosszút esküdött szerencsétlen vezetőjára ellen és bosszúszeregetlen vezetőjára ellen természetesen végrehajtásában természetesen tevékeny segítőfásra volt Nagy doktor, aki felhasználva a harmadik osztály vezető orvosának távollétét, sietve bevonultatta az önkéntest czerdzébe. E sorok íróját, miután az egyik osztályorvos megállapította tüdőcsushuruját és jobb oldali melhártyagyulladását, *fedeztetéskölte át a katonai rendőrségre, hol ott erre semmi parancsa nem volt, csak azért, mert megtudta, hogy pacifista propagandában szerepelt*. Általában újságírókhoz és művészekhez mindig a legkedveltebb volt Nagy ezredorvos, annak ellenére, hogy déntájánál *Kölcseynek az Otthon Irók és Hírlapírók Körében* tölti, szorgalmasan dörgölözve az újságírókhoz.

Ha valakit nem volt szabad a rokkantügyek kormánybiztosává kinevezni, az éppen Nagy Béla doktor volt. És ha már egyszer kineveztek, akkor ne mutassák el a kitünő alkatát: *csapják el azonnal* Szemere Pál.

MI LESZ MÁR KAROLYI IMRE? VÉL? Karolyi Imre gróf, a közismert bankpekuláns és hadiseregállító, tulajdonában arctalanul megmártotta volt Karolyi Mihály grófot, aki persze akkor még nem volt miniszterelnök, de legendás elszántsággal és tisztességgel harcolt a békéért és a demokráciáért. Karolyi Imre egy képzeltbelenti ronda nyílt levélben lehazsárolózta és Gesztyvissza-

sértgette Karolyi Mihály grófot. A régi rend urai, Tisza István, Karolyi király és a többi vérszomias zarnok, persze Karolyi Imre mellé állott és szövetségbe Vázsonyival, Konstellnel és egyéb német ügyvőkkel tovább üldözték Karolyi Mihályt. Ugy tudjuk, hogy Karolyi Mihály *benőrdölte* az abnormálisan szótoba tökföltöt, aki ellene azt a buta levelet elrikantotta. Kiváncsiak vagyunk rá, hogy *mi kerül már végre ez az ügy megfelelő fórumok elé, a bíróság ez az ügy ugyanis Karolyi Mihálynak nem *magánügye*, hanem *közügy**. Nincsen tehát jogja Karolyi Mihálynak nagylelkien megbecsúszania, hanem most már gyorsan végig kell csinálni ezt az ügyet és ezt a bankárgrófot, aki külföldben is milliókat szerzett a háború elleni rendje és módja szerint *be kell csukni* piszkos rágalmáért. Elég volt már a *huzavonából* és nyomatkosan követjük, hogy *tűzzek ki már végre Karolyi Imre ronda rágalmáért pörében a fővárgyalást*. A legfőbb ideje már!

A budapesti törvényszék vizsgálóbírójától. A magyar népköztársaság nevében! A budapesti büntető törvényszék a büntető feldicséresre Gündör Ferenc ellen folyamatban lévő büntperben következőleg végzett: A büntető eljárás a Bp. 128. §-a alapján megszűntem. „Az Ember” című politikai hetilap f. évi október hó 22-iki kiadását kiadott 4. számát a felfogolás alól feloldom. Gündör Ferencet főlövom, hogy a lap felfogalt példányait az államügyesség letehetőváltatában 8 nap alatt vegye át, mert különben azok meg fognak semmisíteni. Indokok: A bíróság határozata az államügyesség védeltezőinek törvényes folyamománya. Budapest, 1918. november hó 25. napján. Dr. Margalts Ede sk., vizsgálóbíró.

Felölös szerkesztő és kiadó: Gündör Ferenc. Szerkesztőség: IV. ker., Karolyi Pál-utca 14. Kiadóhivatal: V. ker., Izabella-utca 65. Telefon: Szerkesztőség József 68—86; Kiadóhivatali telefon 26—87. Megjelenik minden kedden, az Ember előfizetési ára: egy évre 50 korona, félrevez 25 korona, negydeveze 12 korona, 60 fillér. Egyes szám ára 1 korona.

1884